

KUSTBON

Nr 1. Årgång 16

ORGAN FÖR
ESTLANDSSVENSKARNA I SVERIGE

Mars 1959

Solkors på Ormsö kyrkogård

Under hägnet av susande furor bäddades öborna till den sista vilan. Den gräsbevuxna och oftast blomsterlösa gravkullen hade under en lång rad av generationer blivit krönt med det sällsynt vackra solkorset, skulpterat ur hembygdens hårdaste material — kalkstenen. Solkorsets form är säkerligen mycket äldre än seden att pryda de hädangångnas viloplats med det kristna korset, som leder sina anor tillbaka till romarnas *c r u x* — ursprungligen en symbol för pina, skam och förnedring, men genom Jesu död på Golgata upphöjd till den kristna mänsklighetens mäktiga symbol.

Ormsöbornas egenartade solkors har säkerligen också mångtusenåriga anor. Redan på de svenska hällristningarna avbildas den livgivande och livsbevarande solen såsom ett hjul med fyra ekrar i korsform. Bakom denna symbol döljer sig mänsklighetens urgamla dyrkan av solen, segraren över mörker, köld och död.

Det romerska herraväldets fruktade *c r u x* och det hedniska solhjulet ha efter århundradens kamp sammansmultit till en syntes symboliserande mänsklighetens eviga hopp om ett ljusare och härligare liv bortom vardagens verklighet.

Utgiven av Svenska Odlingens Vänner.

Redaktör och ansvarig utgivare: *Manfred Nyman.*

Redaktionssekreterare: *Lars Broman.*

Red. och exp. Eknäsvägen 2. Stockholm K.

Kustbons postgiro: 19 72 07. Tel. 53 16 37.

Utkommer 1959 med fyra nummer.

Prenumerationspris 1959 5 kr.

Annonspris: 1/1 200:—, 1/2 115:—, 1/4 60:—,
1/8 35:—

Förlovnings-, vigsel- och födelseannonser 5 kr.

Dödsannonser 20 kr.

Härnösand 1959 — Härnösands Boktryckeri Aktiebolag

Ur innehåll

	Sid.
Estlands nationaldag av Biskop J. O. Lauri	2
De landsflyktiga esternas nationella och kulturella strävanden av Minister A. Varma	3
En gammal Ormsö-släkts öden av Rektor Kaleb Andersson	4
Till Sigurd Curman av E. L.	6
Förändringar inom estniska pressen	7
Om namnet Rågö-Rågöarna av Ejbo	7
Rudolf Timmerman 70 år av I. S.	8
De splittrade familjernas tragik	8
Gunvor Gärdström borta av M. B.	9
Alexander Laving av L. B.	9
Anders Lindblom död av Anders Lindkvist	9

Estlands nationaldag

den 24 februari 1959

I Sverige befinner sig 22.000 estniska och 5.000 estlandssvenska flyktingar, som varje år firar sitt fäderneslands nationaldag, dagen då Estlands självständighet proklamerades. I Stockholm samlades ester i konserthusets stora sal, där dagen högtidlighölls med stora festligheter och tal av bl. a. Riksantikvarien S. Curman.

Estländarna har under de 15 år som gått på ett tillfredsställande sätt lyckats infoga sig i det svenska arbetslivet och finna för sina intressen motsvarande arbeten. Många måste dock omskolas, då arbete ej kunnat erbjudas inom deras yrke. Särskilt bör noteras, att de kvinnliga flyktingarna

i mycket större utsträckning än i hemlandet har tagit förvärvsarbete för att klara familjens uppehälle. Svenska språket bereder vanligen numera inga större svårigheter. Framhållas bör, att esterna inte anser sig vara emigranter som av fri vilja har lämnat sitt hemland.

Estniska flyktingar över hela världen önskar bevara kontakten med sitt folk och sitt land och inom möjligheternas ram främja sin nationella kultur i utlandet. Detta förklarar att estniska flyktingar är mycket angelägna om att deras barn får lära sitt modersmål i skolorna, att litteratur och konst fritt får finna nya uttrycksvägar och att vetenskapsmännen får fortsätta sitt forskningsarbete. Flyktingarna har också visat stort intresse för anordnande av gudstjänster på estniska språket i likhet med vad som har kunnat ske i hemlandet sedan reformationstiden, oberoende av de olika härskarna. Ester i Sverige är glada och tacksamma för att med svenska kyrkans vänliga bistånd ha kunnat grunda 15 lutherska församlingar samt ett antal ortodoxa där de kan anordna gudstjänster under sina egna prästers ledning. Detta förhållande har framkallat flyktingarnas stora förtroende och aktning för det svenska folket och Sverige. Likaså är glädjande att de har kunnat ge sina barn den nödvändiga utbildningen, t. o. m. på sitt eget modersmål. Flyktingarna är stolta över att det i Stockholm finns en fullständig estnisk folkskola, ett läroverk, ett korrespondensinstitut och ett vetenskapligt institut. Utöver de nämnda läroanstalterna verkar på 22 olika platser i Sverige estniska fortsättningsskolor där undervisning meddelas i estniska språket, estnisk sång, Estlands historia och geografi. Dessutom finns det 200 studiecirkel och fritidsgrupper samt ett antal scout- och flickscoutgrupper, som alla försöker upprätthålla kontakten med sitt hemlands kultur och historia. Estniska Kommittén i Stockholm har i sin verksamhet varit ledd av grundtanken att estniska män och kvinnor med tacksamhet bör uppfylla sina skyldigheter gentemot detta land som har berett dem en fristad. Samtidigt är vi medvetna om att flyktingarna ej kan glömma sitt hemland som de är djupt fästade vid. Mycket förståeligt är därför flyktingarnas önskan att vårda sitt språk och dra omsorg om sin nationella kultur.

Livet i landsflykt ger rika tillfällen till nya intryck och iakttagelser och flyktingarnas syn på livet har därigenom vidgats och berikats. Landets invånare har onekligen i sin tur blivit påverkade av flyktingarna. Detta ömsesidiga givande och tagande berikar nationerna och det växer upp en ny generation med vidare andliga perspektiv, med större förståelse för varandras glädje- och sorgämnen och med en intensivare livsrytm. På så sätt kan så småningom en ny era födas där enskilda människor och hela nationer har större förståelse för varandra. På så sätt utjämnar tiden också skillnader och motsättningar mellan flyktingar och urinvånare och för dem närmare varandra, något som ju är allas vårt önskemål.

J. O. LAURI
Biskop

De landsflyktiga esternas nationella och kulturella strävanden

Ester över hela världen firade den 24 februari sin nationaldag. De i landsflykt grundade nationella organisationerna anser det som sin rätt och plikt att i minnet bevara den dag då den samhällsliga utvecklingen kulminerade i proklamerandet av Estland som självständig republik år 1918. Estniska Kommittén i sin egenskap av opolitisk organisation betecknar denna historiska dag främst som en milstolpe i nationens andliga utveckling som samtidigt förpliktar till vidare kulturell verksamhet även i landsflykt.

Kan det sistnämnda på något sätt beröra det svenska samhället?

Varje enskild person är en nyttig samhällsmedlem, endast om han med sin personliga insats är i stånd att berika sin omgivning. Den estniska nationella gruppen, som rönt ett välkommet mottagande i Sverige, har i sin nya omgivning en desto mera berikande uppgift att fylla ju längre den förmår bevara och utveckla sin kulturella egenart.

Med rätta har en av de mest framstående personligheterna inom den europeiska kulturella rörelsen, S. de Madariaga, betecknat de nationella kulturernas ömsesidiga berikande med orden "... europeiska nationernas rikedom får inte utplånas eller försvinna som ett allmänt kludd på artisternas palett. Färgerna får inte försvinna, de måste bringas i harmoni." Han ansåg att "den västerländska kulturens dynamiska mångfald i enhet tycks inrikta nationerna dels på att bevara sin egenart, dels på att tävla sinsemellan."

Estniska Kommittén, som är den äldsta av de estniska organisationerna i Sverige, har i sina kulturella strävanden verkat efter dessa principer. Esterna i landsflykt saknar tekniska och materiella förutsättningar till att nå toppresultat. Däremot är livsytringarna inom litteratur, konst och hemslöjd i hög grad hela gruppens angelägenhet.

Svenska samhället har redan haft tillfälle att stifta bekantskap med esternas kulturella verksamhet genom utställningar och olika skrifter. — Undertecknad anser att en mera konkret om även fragmentarisk översikt över denna verksamhet kunde vara av intresse för läsekretsen och vill därför med några rader beröra esternas konstnärliga skapande.

Musik. De traditionella estniska sångarfesterna har alltsedan 1869 varit en nationell insats av stor betydelse. De har återupptagits i Sverige vid tre tillfällen, 1948, 1954 och 1958. Av estniska tonsättare har många fortsatt sin verksamhet. Bland dem vill jag särskilt framhålla Ed. Tubin, vars i Sverige komponerade symfonier upprepade gånger har blivit uppförda. Bland solister som blivit kända under sina landsflyktsår märks Celia Aumere (violinist), Juta Kippasto och Käbi Laretei (båda pianister).

Teater. Sedan 1944 har 2—3 estniska teatergrupper med f. d. yrkesskådespelare varit verkamma i Stockholm samt även turnerat i landsorten.

Konst. På de tiotal estniska konstnärer, som 1944 blandade sig med sina tiotusentals flyende landsmän, har fallit lotten att i exilens frihet bära vidare den skapande nydaningens tradition inom den estniska konsten.

Arkitektur. På grund av talrika nybyggen under Estlands självständighetstid utförde arkitekterna ett arbete av stort och bestående värde. Tre av de redan då kända arkitekterna har i Sverige förvärvat sig nära nog samma ställning som de hade i hemlandet (Lohk, Johanson, Tarvas) och en ny generation har utbildats vid svenska läroanstalter.

Litteratur. De äldre estniska författare, som stannat kvar i hemlandet, har nästan undantagslöst upphört att skriva. Därför vilar hela det litterära skapandet på de författare som befinner sig i den fria världen. Trots betydande svårigheter har de infriat förväntningarna. Den estniska litterära verksamheten har inte bara levat vidare i landsflykten utan också utvecklats i betydande utsträckning. Statistiken visar att c:a 600 böcker har utgivits i landsflykt, av dessa över hälften litterära verk.

Hemslöjd. Estland blev år 1931 medlem i Nordens hemslöjdsförbund och deltog sedan ända fram till krigsutbrottet aktivt i internationellt hemslöjdsfrämjande arbete. I landsflykten har Estniska Kommitténs Kvinnosektion i Stockholm åtagit sig att bära vidare den estniska kvinnliga hemslöjdens traditioner. Med hjälp av frivilliga insatser har kvinnosektionen lyckats åstadkomma egen kursverksamhet och en försäljningscentral i Gamla stan. En del av dess produkter har redan blivit populära på den svenska marknaden.

Som denna kortfattade och fragmentariska översikt visar, har esterna i sitt kulturella skapande varit synnerligen aktiva och även vunnit erkännande och uppskattning inom vida kretsar.

Stockholm i februari 1959.

A. VARMA
Minister

Nej till estniska i folkskolan

Skolöverstyrelsen avstyrker hos regeringen en begäran från esternas representation i Sverige att undervisning på estniska språket införes vid skolor för sådana estniska barn, vilkas föräldrar eller målsmän uttalat önskan därom. Däremot tillstyrker överstyrelsen att statsmedel ställs till förfogande till avlönande av lärare vid estniska kompletteringsskolor, under förutsättning att det i nuvarande statsfinansiella läge kan anses motiverat med kostnadskrävande åtgärder av detta slag.

Vidare avstyrker överstyrelsen statsbidrag till avlöning av en specialutbildad person för organiserandet av den ideella ungdomsverksamheten och den frivilliga bildningsverksamheten bland esterna i Sverige.

En gammal Ormsö-släkts öden

Av Rektor Kaleb Andersson

Det var sommaren 1926. I minnet lyser det av en slösande sol över Ormsö, i vars prästgård min hustru och jag under några veckor var gäster hos kyrkoherde John Klasson och hans hustru Agnes.

Den gamla vackra gården låg i fridfull ro, omhändertagen av en stor fruktträdgård och skuggad av väldiga lövträd. Åt Hullo- och Rälby-hållet till stod barrskogen vakt. Till närmaste byn — Håka-backen — där det ännu fanns en bebodd rökstuga utan skorsten — ett så kallat pörte — gick vägen genom den gamla kyrkogården med sin vitkalkade, ärevördiga stenkyrka från 1200—1300-talet, vigd åt Sankt Olof. Några hjulkors nedsjunkna i gräset markerade namnlösa gravplatser. En grav var inhägnad och försedd med en sten vars text och två glasövertäckta fotografier angav, att där hade Otto Fredrik Fromhold Baron Stackelberg och hans maka Barbara von Ganskow gravsatts. Ovisst är väl om maken begravts där, då hon enligt uppgift i Svenska Adeln's Ättartavlor avled i Paris, dit makarnas enda barn, sonen Fredrik Jakob, född på Ormsö 1852, av politiska skäl hade flytt, och där han år 1907 blev fransk medborgare.

År 1887 avled den siste private innehavaren av Ormsö, ovannämnde baron Stackelberg. Hans en gång så ståtliga herrgård Magnushof — en stenbyggnad i två våningar — låg nu, sommaren 1926, tom och tillspillogiven med nakna fönsterbågar, upprivna parkettgolv, nedplockade kakelugnar och nedklottrade salsväggar, öppen för alla väder och vindar. Där hade fyra generationer Stackelberg alltsedan år 1748 residerat som öns oinskränkta härskare. Deras byar och bönder var nu fria, de odlade sin egen mark, reparerade sina byggnader och byggde nytt, alltmedan det gamla slottet övergick till att bli en ruin.

Hela Estland var ett fritt land, som sjöd av verksamhetslust och målmedveten kraft. Vad allt hade inte redan utvecklats och vunnits under de sex fria åren, sedan jag första gången såg landet, hösten 1920. Minnet av gångna års förtryck och trældom var väl inte än förgätet. Det fria Estlands flagga med sitt svarta fält mellan de blå och vita fälten påminde därom. Och de gamla på Ormsö hade inte glömt de svåra åren under gamle baronens regentskap.

En påminnelse om de gamla tiderna kom en dag, då kyrkoherde Klasson gav mig ett nyss anlant brev från Stockholm och sa: "Det där får du ta hand om!"

Brevet var skrivet av Stockholms dåvarande mantalskommissarie Uno Jakobsson. Han önskade få upplysningar om sin förfader, som hette Johan och härstammade från Ormsö. Familjetraditionen förmälde, att denne och en bror och en syster till honom samtidigt skulle ha rymt från Estland till

Stockholm i början på 1800-talet för att slippa livegenskapen under baron Stackelberg på Magnushof, Ormsö storgods. Rymlingarna hade inte velat röja, från vilken gård och by de kom. Brevskrivarens förfader hade antagit familjenamnet Jakobsson. Hans födelseår var ovisst — möjligen 1796.

Traditionen visste också berätta, att systemen, som liksom bröderna gift sig i Stockholm, hade rest över till Ormsö för att hämta sin och brödernas andel i den förmögenhet, som skulle finnas på fädernegården. Hon återvände till Stockholm och sade sig inte ha fått ut något arv. Men inte lång tid efteråt skaffade hon och hennes man sig häst och ekipage. På sin dödsbädd skulle hon ha tillstått, att hon fått ut det gemensamma arvet men använt det för egen del.

I brevskrivarens gömmor fanns ett brev daterat Ormsö 1861, skrivet av en Johan Lindström, som berättar, att han nyligen kommit från Riga, där han studerat. Han skrev nu till sin "Kära Tante", som han aldrig sett, och anbefalldes sin far Lars i de "okända släktingarnas" vård i Stockholm, dit den gamle ämnade bege sig.

Med dessa upplysningar började jag söka i de kyrkoböcker, som fanns i Ormsö prästgård. Den äldsta där bevarade var en långsmal, sirligt skriven bok, påbörjad år 1814. Här skulle jag måhända kunna finna de tre syskonen, som i början på 1800-talet rymt samtidigt hemifrån och som hade släktförbindelser med den brevskrivande Johan Lindström, studerande från Riga, och vars far år 1861 stod i begrepp att fara över till Stockholm.

Boken innehöll en förteckning på alla Ormsö byar och under bynamnen stod varje gård med sitt husfolk antecknad. Efter något sökande hade jag kommit fram till Borrby och till gården Siffer-Hannas. Där fann jag en Lars Jakobsson, född 1770, gift 1790 med en Kristina Hansdotter. Makarna hade fem barn, Anders född 1791, Johan född 1794, Gertrud född 1797, Lars född 1801 och Maria född 1806. Under var och en av de tre förstas namn stod antecknat: "entlaufen". Här fann jag alltså två bröder och en syster, som rymt hemifrån före år 1814. En av bröderna hette Johan och var född — icke 1796 utan 1794. Jag var sålunda rymlingarna på spåren.

I nästa kyrkobok, en så kallad husförhörsbok, påbörjad några år in på 1820-talet, där i regel endast antecknats vederbörandes födelsedag och -år, konfirmation, nattvardsgångar, giftermål, dödsdag och -år, sökte jag rätt på husfolket i Siffer-Hannas gård i Borrby och fann, att rymlingarna — som väntat var — inte stod antecknade. Nu fanns på gården förutom föräldrarna endast de två hemmavarande syskonen Lars och Maria upptagna.

När den gamle Lars Jakobsson, född år 1770, slutade sina dagar år 1838, stod sonen Lars Larsson som husfar på Siffer-Hannas-gården. Han gifte sig år 1828 med en Katarina Andersdotter och hade med henne tre söner och en dotter. År 1844 i januari avled hustrun, men redan i april samma år gifte Lars om sig med en Gertrud Hansdotter Nordsten. Att änkekamstiden blev så kort — endast några månader — berodde nog inte endast på att de fyra minderåriga barnen i första giftet behövde en mamma, gården behövde säkerligen också en fullgod kvinnlig arbetskraft i hem och ladugård och i vårarbetet på åkern, ett arbete som till stor del sköttes av kvinnorna.

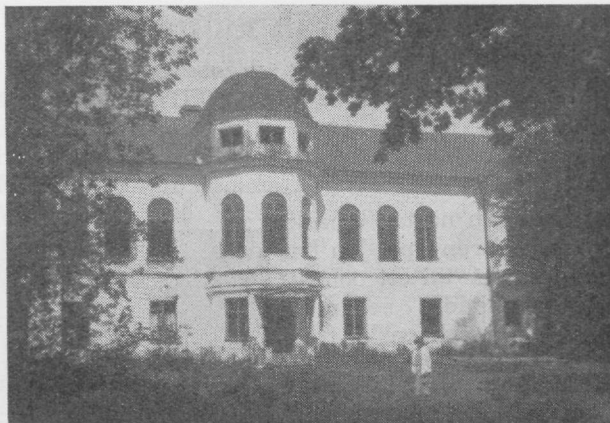
År 1834 hade en förordning utfärdats, att prästerna, som skötte kyrkobokföringen, skulle tilldela varje gårds husfolk ett familjenamn. Siffer-Hannas-släkten i Borrby gavs namnet Lindström. Samma namn gavs åt ännu en Ormsö-släkt. Denna hade kommit från Dagö till byn Kärrslätt.

En av sönerna i Lars Lindströms första gifte hette Johan. Han föddes 1835, och i den eljest så summariskt förda husförhörsboken stod om honom antecknat de två orden: "in Riga". Här framträdde alltså den Johan Lindström, som skrivit till sin tant i Stockholm och anbefallt sin far Lars i anförvanternas händer, när denne beredde sig att fara till Stockholm.

Den 60-årige Lars Lindström, bror till de tre syskonen, som flytt till Sverige någon gång före 1814, hade nämligen jämte fyra andra betrodda män av Ormsö-bönderna utsetts att fara till Stockholm och hos kungen — Carl XV — framföra Ormsö-bornas klagan över baron Stackelbergs egenmäktiga behandling av dem. De åberopade av drottning Kristina för dem utfärdade regler om skatter och antalet arbetsdagar och önskade, att kungen skulle till tsar Alexander II förmedla deras bön om skydd mot baronens godtycke och grymhet. De så kallade klagomännen var förutom Lars Lindström, Hans Solros, Johan Renberg, Anders Winkvist och Adam Jerikas.

"Vi kunna icke fatta varföre, om Stackelbergarne icke kunna tåla oss, just vi skola lämna landet. Vi ha varit där bosatta såsom fria svenska bönder långt innan någon Stackelberg trädde med sin fot på ön, och vi vilja icke skingras, vi måste vara tillsammans, om det än blir aldrig så svårt, annars skulle vi förlora vårt svenska språk och vår svenska religion." Så löd deras stolta och varma vädjan. Godsägarna menade sig nämligen ha rätt att säga upp och låta sända i väg bönder, som inte ville åtaga sig en lagstridig påökning i utskylder och dagsverken.

I sin bok Estlands-svenskarnas historia berättar Jakob Blees, att "under det klagomännen var i Stockholm rasade Stackelberg på Magnushof och lät piska bönderna så ohyggligt, att något sådant knappt kan uppletas annorstädes i de mörkaste tidevarv av Europas historia. Militär införskrevs till Ormsö, furst Suvorov, Estlands generalguvernör, infann sig i egen hög person för att "lugna" bönderna. Männerna i byarna flydde till skogs och gömde sig på de små holmarna utanför ön". Det kom att dröja, innan friheten nåddes.

Magnushofs herrgård

År 1869 avled Lars Lindström. Hans äldste son var då redan död och likaså yngsta dottern i andra giftet. En dotter och tre söner efterlämnade han, bland dem den förut nämnde Johan, som år 1862 gifte sig med Lovisa Nyberg, dotter till Ormsö dåvarande klockare. Då svärfadern dog, blev Johan Lindström öns klockare och innehade detta ämbete till sin död 1918. Hans änka levde till år 1922. Makarna hade nio barn, sju döttrar och två söner. De båda sönerna slog sig ner i det inre Ryssland som jordbrukare. Om den yngre sonen meddelades det mig, att han dog borta i Ryssland samma timme, dag och år som sin mor. Äldsta dottern, Alma, for över till Sverige och tog tjänst i Uppland. Hon var ogift och på äldre dagar återvände hon till Ormsö och bosatte sig i Hullo. Fyra av de andra döttrarna gifte sig och blev som sina bröder bofasta i Ryssland. Yngsta dottern, Lydia, gifte sig med lektor Hans Pöhl i Reval. Hon och hennes familj kände starkt samhörigheten med Ormsö, bodde där långa tider av året. Slutligen måste hon som de flesta andra Estlands-svenskarna fly över Östersjön hem till Sverige.

Släkten från Siffer-Hannas gård i Borrby kom att intressera mig och med kyrkoböckernas hjälp och personliga upplysningar av släktmedlemmar, som jag sökte upp sommaren 1926 på Ormsö, kunde jag sammanställa en släktförteckning på över 500 personer, efterkommande och ingifta till de tre rymlingarnas två syskon, som stannade hemma på Ormsö, brodern Lars och system Maria och till deras farbror Jakob Jakobsson på Hinders gård i Borrby, född 1778, död 1836. De flesta familjenamnen på Ormsö torde finnas företrädda i denna släktförteckning.

Den legendariska förmögenheten fanns naturligtvis inte nämnd i någon av kyrkoböckerna. Den enda antydning de gjorde därom var måhända anteckningen vid Johan Lindströms namn: "in Riga". Ormsöbönderna på den tiden hade inte råd att låta sina söner studera. De muntliga uppgifterna om förmögenheten, som gavs mig, var synnerligen vaga och obestämda. Dunkelt antydde att ett vrak skulle ha strandat utanför Borrby och lasten omhändertagits. En söndag då Borrby-

Till Sigurd Curman

Snabbt och nästan omärkligt radas åren upp. Nu har det gått mer än ett och ett halvt årtionde, sedan de första estlandssvenska flyktingarna kom till Sverige. De stora händelserna under fyrtiotalet är minnen, som alltmer sjunker undan. Men avståndet i tiden skapar perspektiv, och nu börjar man klarare inse det märkliga, ur historisk synpunkt ganska enastående i estlandssvenskarnas uppbrott från Estlands kuster och öar och deras omplantering i svensk jord. Vi som var med då kan ännu lätt frammana bilder och situationer från den första tiden här i landet, en tid fylld av ljusa förhoppningar och ganska rosenröda morgondrömmar omväxlande med besvärliga situationer under anpassningens år.

Nu är det tyst kring estlandssvenskarna, men tystnaden innebär i detta fall inte något skickel-sedigert. Det är den tystnad som bäst karakteriseras med orden "hälsan tiger still". Den märk-

liga omflyttnings- och omplanteringsprocessen fördes snabbt till ett lyckligt slut: estlandssvenskarna har funnit sin utkomst och sina livsvärden som medlemmar i det nya samhället, endast något årtionde efter den katastrof, som splittrade deras flera hundra år gamla bosättningsorter.

Att omflyttningen och omplanteringen kunnat genomföras så snabbt och så lyckligt beror naturligtvis till en mycket stor del på estlandssvenskarnas driftighet, arbetsvilja och anpassningsförmåga. Men dessa egenskaper skulle inte ensamma ha hjälpt i den invecklade situationen, som estlandssvenskarnas ankomst till Sverige skapade. Här fordrades en ordnande hand, en kunnig och uppslagsrik man med vilja och auktoritet, som från början kunde leda utvecklingen in på riktiga banor. Ingen kunde vara mer skickad att ta sig an de svåra problemen än Sigurd Curman. Och det blev han som skulle organisera vår framtid.

Det finns knappast något att tillägga utöver detta. Estlandssvenskarna minns han resliga gestalt, som de sett så många gånger i så många olika sammanhang. Många detaljer i skeendet synes klarare och väsentligheterna framträde tydligare i minnets tunna luft. När man känner fläkten från världshändelsernas vingslag under åren 1939—1945, sätter man ofrivilligt in Sigurd Curmans gärning i sammanhang av historiska proportioner.

Den 30 april fyller Sigurd Curman 80 år. Inför denna dag bringar estlandssvenskarna honom sin hyllning med ett tack som vill uttrycka det uttryckbara.

E. L.

borna gick till kyrkan, stannade en av männen hemma. Någon av dem, som befann sig på kyrkvägen, vände om till byn och fann — sades det — den hemmavarande mannen i färd med att breda ut sedlar till tork i solskenet.

Det var mig en glädje att få förmedla alla dessa upplysningar till Ormsö-ättlingen och brevskrivaren i Stockholm.

För att få veta något om rymlingen Johan och hans efterkommande gick jag till Svenska Släktkalendern och fann att årgången 1919 under rubriken "Jakobsson från Wormsö" hade följande meddelande: "Nedanstående Johan Jakobsson, som var född på Wormsö av förmögna föräldrar, vilka besutto egendomar därstädes, kom jämte en syster över till Sverige, seglande i en usel båt från Reval eller Riga för undvikande av livegenskap. Johan född 1796, åldermand vid något av skräen i Stockholm, död 1834, gift med Maria Charlotta Guldbrand, född 1802, död 1877."

Släktkalendern upplyser vidare, att makarna hade fyra barn. Äldste sonen blev skollärare i V. Vingåker. Andre sonen blev stadsfiskal i Kristinehamn. Äldsta dottern blev gift med pianofabrikör Wahlberg och yngsta barnet — sonen August — föddes den 25 januari 1835, året efter faderns död. Om jag inte missminner mig, stod det i brevet, som kom till Ormsö 1926, att Johan

Jakobsson dött i kolera 1834. Den hemska sjukdomen gick härjande fram i Stockholm det året.

August Jakobsson blev roteman i Stockholm. En rotemans uppgift bestod i att inom ett bestämt område av huvudstaden — staden var nämligen uppdelad i rotar — ombesörja bokföring av befolkningen till rättesnöre för mantals- och skattskrivning och till ledning för fattigvård, hälsovård och undervisningsväsen samt för de värnpliktigas inskrivning. meddelar Nordisk Familjebok. Roteman August Jakobsson och hans första hustru hade fem barn. Två av sönerna blev liksom fadern rotemän i Stockholm. Den yngste av sönerna, Uno Jakobsson, vars brev blev upptakten till min släktforskning, kom att omorganisera hela folkbokföringen i Stockholm och blev 1926 Mantalskontorets förste chef. Vid sidan av denna krävande befattning hade han en hel del förtroendeuppdrag i huvudstaden. I oktober förra året avled han 76 år gammal.

Estlands-svenskarna har även i gångna tider — om än i mindre omfattning — haft sina rymlingar. Hur glädjande är det inte att se, hur de förr liksom i våra dagar förmått, att i sitt nya hemland skapa sig och sin familj en aktad ställning och skänkt det svenska samhället kunniga och dugande medborgare.

Förändringar inom den estniskspråkiga pressen

En omfattande omorganisation pågår för närvarande inom den estniska tidningsvärlden i Sverige. Den hittillsvarande enda estniskspråkiga dagstidningen utanför Sovjet-Estland, Stockholms-Tidningens estniska upplaga, kommer att upphöra i och med mars månads utgång. En av anledningarna till denna oväntade aktion från Landsorganisationen, som ju numera är ägare till Stockholms-Tidningen och Aftonbladet, lär enligt uppgift vara att söka i förhållandet att estniska radikala kretsar anser det vara oförenligt med LO:s allmänna politik att inom dess egna organ tillåta estnisk nationell propaganda av borgerlig karaktär.

Det stora flertalet ester både i Sverige och utomlands har emellertid mottagit meddelandet om den snart femton år gamla tidningens nedläggande med uppriktig saknad. Redaktör Juhan Kokla har därför sökt sig fram på andra vägar och har inlett samarbete med Eskilstuna-Kuriren i Eskilstuna, som från den 1 april kommer att utge en estnisk bilaga med sex nummer i veckan. Den nya publikationen har döpts till "Eesti Päevaleht" och kommer att redigeras i Stockholm men tryckas i Eskilstuna.

Även de övriga estniskspråkiga publikationerna i Sverige har med anledning av sin största konkurrents nedläggande börjat rusta upp. Sålunda utkommer 14-dagartidningen Teataja sedan någon tid varje vecka och från och med den 1 april lägger också Välis-Eesti om till utgivning en gång i veckan. Dessutom har det estniska förlaget EMP i Stockholm planer på att starta en helt ny tidning som t. v. skall utkomma 2 à 3 gånger per vecka. I dess redaktion kommer redaktörerna Voldemar Kures och Vello Pekomäe från Stockholms-Tidningens estniska upplaga att inträda.

Också inom ledningen för månadstidningen Eesti Post, som gått in för en utpräglad estnisk nationell linje, har förändringar ägt rum genom att tidningens grundare och annonsanskaffare Ants Kippar har skiljts från tidningen.

Det återstår att se om läsekretsen räcker till för alla det fria estniska ordets förkunnare.

Brev till Kustbon

Vi är alla glada över Kustbons julnummer 1958. Tag ännu en gång fram det och läs det med besinning och eftertanke. Det frammanar minnet av de män som voro framsinta nog och satsade så mycket för att vår stam kunde få en tidning på sitt eget modersmål. Vördnad och högaktning är vårt tack för deras betydelsefulla gärning. Det är särskilt bilden av redaktören och utgivaren som träder fram i minnet då man betraktar första sidan av Kustbon nr 1 år 1918. Många minnen och stämningar sveper fram över en gammal läsare vid mötet med det första numrets programförklaring under rubriken "Till landsmännen". Trots alla de stormar som gått över vår stam har

Om namnet Rågö-Rågöarna

De estlandssvenska ortnamnens form är ganska skiftande. I fråga om stavningen och uttalet av namnen råder ofta ingen enighet. Varje ort har dessutom använt sitt lokala dialektnamn i tal. Man kan finna sådana skrivna namnformer som Wormsö, Ormsö, Rikull, Rickul o. s. v.

Med särskilt intresse har jag i skrifter och böcker, skrivna på svenska, följt saker och ting, som berört min gamla födelseort Rågöarna. Vad som jag lagt märke till är, att man rätt konsekvent använder namnet Rågö i olika sammanhang, som berör Rågöarna, d. v. s. Stora och Lilla Rågö gemensamt. Användandet av entalsformen Rågö i stället för flertal Rågöarna har dock inte på något sätt varit missvisande. I detta sammanhang skulle jag emellertid vilja göra en liten reflektion.

Hur är och var bruket bland de flesta estlandssvenskarna överhuvudtaget?

Rågöborna själva kallar sina öar i dagligt tal för "Öarna", med motsvarande dialektord förstås. Man sa t. ex. att man for hem till Öarna, man kom från Öarna, eller så brukade man göra på Öarna. Mig veterligt användes motsvarande flertalsform även i nuckö- och ormsömålet. I gamla Kustbon i Estland användes bl. a. också flertalsformen Rågöarna, vilken form även annars möter en i skrift, när det talas om öarna geografiskt och historiskt.

Entalsformen Rågö förekommer också, men som regel endast i sammanställningar av namn och beteckningar på institutioner och personer, som t. ex. Rågö folkskola, Rågö kommun, Rågö kommunalsekreterare och senare i Sverige Rågöstiftelsen och Rågökommittén. Dessutom förekommer entalsformen i sammanställningen Stora och Lilla Rågö, vilka namn av rågöborna brukas endast när vi talar högsvenska. På vårt eget mål säger vi i dagligt tal alltid Västerön om Stora Rågö och Österön om Lilla Rågö.

Sedan vill jag tillägga, att ögruppen omfattar många flera små öar, alla obebodda, såsom Kappa, Bjärgränne, Langgränne, Storgränne och Lillgränne. Dessa öar använde rågöborna som slätterängar. Utefter kusten finns dessutom några små skär, som t. ex. Sjölagrånne och Gånäs-silmarna.

Härmed ville jag framhålla, att för våra öar vore flertalsformen Rågöarna mera motsvarande den folkliga benämningen "Öarna" och därmed kanske även riktigare än bara Rågö, när båda öarna åsyftas. I annat fall får man ju skriva Stora och Lilla Rågö.

Ejbo.

vi så oändligt mycket att vara tacksamma för — och inte minst för att vi fått behålla våra fäders tro och vårt svenska modersmål.

Nu måste vi alla hjälpas åt för att Kustbon skall kunna leva vidare. Kustbon är visserligen liten och oansenlig, men aptitretande och aldrig mättande. Detta är en av anledningarna till att den alltid är motsedd med stor iver. Betänk, att den dag kan stunda "då allt Ditt guld inte räcker, att skapa bilden av en svunnen tid."

A—ist.

Rudolf Timmerman 70 år

70 år fyllde den 6 mars folkskolläraren och mångsysslaren Rudolf Timmerman, Stjärnfors. 70-åringen är född i Klottorp på Nuckö. Efter endast två års studier avgick Timmerman med utmärkta betyg från dåvarande ryskspråkiga mellanskolan i Hapsal, och kom knappt fyllda 16 år som folkskollärare till Bergsby i Rickul. Redan efter 3 år med pekpinne och katekes var Timmerman ånyo redo att sätta sig på skolbänken och nu som stipendiat vid Birka folkhögskola i Jämtland. Jordbruket och dess binärningar har alltid legat honom varmt om hjärtat och nu hade tillfälle givits till förvärvande av de praktiska och teoretiska kunskaper som sedermera skulle visa sig värdefulla.

Efter att vid folkhögskolan ha förvärvat kompetens som kontrollassistent återinträdde RT i den estlands-svenska folkbildningens tjänst som lärare i Korkis. På denna svenskhetens utpost kom hans initiativkraft och orubbliga viljestyrka väl till pass. Än idag kan man höra korkisbor lovorda hans samvetsgranna arbete. Under denna tid tjänstgjorde RT på somrarna även som jordbrukskonsulent i svenskbygden.

Inresset för jorden hade under åren tagit överhand. När efter 3 år tillfälle gavs, övergav Timmerman lärarbanan för att efter en tid som kontrollassistent och godsförvaltare slutligen såsom egen företagare bygga upp ett mönsterjordbruk. För att förbättra boskapsbeståndet införde han bl. a. vid ett tillfälle avelsdjur ifrån Sverige. Det arbete RT lagt ned på jordbruksforskningens område är icke oväsentligt. Sin stora erfarenhet inom området har han under årens lopp givit uttryck åt bl. a. i en rad artiklar i Kustbon.

Timmerman gjorde sig även känd som pälsdjursuppfödare och från hans penna kom den första boken över pälsdjursuppfödning som utgivits i Estland och som sedermera användes som handbok inom området.

Liksom så många andra har även Timmerman fått se sitt med hårt arbete byggda livsverk förstöras av ohyggliga världsstormar.

På hösten 1943 kom Timmerman med sin familj till Sverige. Sommaren 1945 genomgick han en lärarkurs i Uppsala och kom därefter som folkskollärare till Nornäs i Dalarna där hans arbete rönt stor uppskattning. Timmerman är numera bosatt i det natursköna Bergslagen och den som har haft tillfälle att följa honom i hans dagliga arbete på sitt skogshemmen frapperas av den arbetslust och vitalitet som denne märklige man fortfarande utstrålar. Vi bringar 70-åringen vår hyllning och önskar honom ännu många ljusa levnadsår.

I. S.

De splittrade familjernas tragik

Baltiska Kommittén i Sverige har tillställt FN och Internationella Röda Korset ett memorandum beträffande de splittrade baltiska familjerna. I detta memorandum framhålls, att enligt inhämtade uppgifter f. n. hos svenska myndigheter ligger åtskilliga hundra ansökningar om inresetillstånd för personer bosatta i Baltikum, vilka önskar antingen flytta över till sina anhöriga i Sverige eller besöka dem. Sovjetunionen har hittills hindrat dem att förena sig med sina anhöriga och släktingar genom att förvägra dem utresevisum.

I PM sägs bl. a. att "Inför den personliga tragik, som dessa tusentals splittrade familjer innebär, och detta sedan så långt tillbaka som åren 1943—44, kan man inte förbli okänslig eller likgiltig. Så t. ex. känner vi till hundratals fäder och mödrar, som blivit arbetsförmögna genom ålder eller sjukdom och lever i djup fattigdom och misär i Estland, Lettland och Litauen, men som Sovjetunionen inte tillåter att flytta till sina barn i Sverige. Likaså känner vi till hundratals familjer, där den ena av makarna vistas i Baltikum och den andra i Sverige, utan möjlighet att förena sig. Ringa är ej heller antalet barn, vilka deras föräldrar var tvungna att lämna kvar i Baltikum vid sin flykt under kriget, men som nu — ehuru de i många fall alltjämt är minderåriga — icke givits möjlighet att resa till sina föräldrar i Sverige".

Vidare konstateras, att en del av de ansökningar om inresevisum, som beviljats av svenska utrikesdepartementet, är redan flera år gamla. Under denna tid har dessa olyckliga människor gjort upprepade försök att erhålla utresevisum från Sovjetunionen, men de har ständigt mötts av avslag utan närmare motivering. Endast som mycket sällsynta undantag har enstaka personer tillåtits flytta från Baltikum till Sverige. I runt tal kan beräknas att denna fråga smärtsamt berör minst 3.000 i Sverige bosatta familjer. Att samtliga dessa ännu ej ansökt om inresevisum för sina släktingar, beror på den omständigheten att de på grund av Sovjetunionens hittillsvarande negativa inställning inte vågat hoppas på något tillmötesgående därifrån.

I memorandum riktas uppmärksamheten på den omständigheten att Sovjetunionen såsom medlem av de Förenade Nationerna är förpliktad att respektera de i dessas stadgar år 1945 liksom i den av dem ratificerade universella deklarationen om de mänskliga rättigheterna år 1948 deklarerade principerna. Detta så mycket mera som en delegation från Sovjetunionens högsta sovjet på Interparlamentariska Unionens kongresser år 1955 i Helsingfors och år 1956 i Bangkok godkänt de där antagna resolutioner, i vilka hela världens parlament uppmanas att genom lagstiftning i sina respektive länder förverkliga de i deklarationen om de mänskliga rättigheterna fastslagna principerna och avlägsna viseringshindren för ett fritt internationellt umgänge.

I memorandum riktas till FN och Internationella Röda Korset en enträgen vädjan att förmå Sovjetunionen att positivt och välvilligt medverka

Gunvor Gärdström borta

Den 27 december 1958 avled Gunvor Maria Gärdström i en ålder av blott 23 år. Hon var född den 15 juli 1935 på Ormsö och dotter till folkskolläraren Thomas Gärdström o. h. hustru Maria f. Appelblom. T. Gärdström, som var en mycket uppskattad lärare bland estlandssvenskarna i Estland, blev natten mellan den 3 och 4 juli 1941 deporterad av Sovjets ockupationsmakt, och sedan dess har man ej erhållit något livstecken ifrån honom. Även familjen arresterades, och tillsammans med många andra kvinnor och barn sattes de på grund av transportsvårigheter vid deportationerna till Ryssland i fängelse nära Reval. Efter c:a en månad fick de dock återvända hem, då fronten definitivt satte stopp för dessa fruktade masstransporter öster ut.

På hösten 1943 anlände Gunvor M. Gärdström tillsammans med sin moder till Sverige. Hon började sin skolgång i Vasastadens Kommunala Flickskola. År 1953 kom hon in vid Schartaus Handelsinstitut, tog 1955 handelsstudentexamen med mycket gott avgångsbetyg.

Efter slutad skolgång erhöll hon anställning som korrespondent hos Defibrator Försäljnings AB i två år. Den 1 dec. 1956 kom hon till AB Nordstjernen som stenograf och sekreterare.

Trots sin tragiska barndom hade Gunvor Maria Gärdström funnit den rätta livsformen, och i bittara stunder var hon ett ovärderligt stöd åt sin mor. För ett halvt år sedan förlovade hon sig med ing. Börje Roos, och det planerade giftermålet i vår fick detta tragiska slut. Hennes flit och anpassningsförmåga gjorde henne mycket omtyckt på arbetsplatserna samt bland släkt och vänner. Med Gunvor Maria Gärdströms bortgång har estlandssvenskarna förlorat en av sina mest lovande ungdomar. Frid över hennes ljusa minne.

M. B.

till att familjer, som före det andra världskrigets slut varit bosatta i Estland, Lettland och Litauen och i samband med kriget blivit splittrade, snarast möjligt skulle kunna i enlighet med av dem uttalade önskemål återförenas, men särskilt för att de i Baltikum bosatta personer, som önskar flytta till sina anhöriga eller släktingar i Sverige eller besöka dem, ofördröjligen beviljas utresevisum från Sovjetunionen.

Memorandums överlämnare, Baltiska Kommitén i Sverige med professor Birger Nerman som ordförande, är sammansatt av svenskar ur kyrkliga, politiska och vetenskapliga kretsar jämte representanter för ester, letter och litauer.

Ej heller har frågan om de i Sovjetunionen kvarvarande gammalsvenskbybornas överflyttning, trots ett flertal framställningar från officiellt svenskt håll ännu kunnat bringas närmare en lösning.

Alexander Laving

Den 23 dec. 1958 avled hemmansägare Alexander Laving i sitt hem i Härad i en ålder av 67 år. Alexander Laving var född den 12 juli 1891 i Österby på Nuckö.

Efter slutad skolgång i Hapsals Stadsskola ägnade han stort intresse åt jordbruk och förkovrade sina kunskaper inom detta område. Åren 1909—1912 gick han sålunda i lantbruksskola i Sverige och därefter deltog han som kontrollassistent i kurser i närheten av Dorpat. Vid första världskrigets utbrott blev han mobiliserad och deltog såväl i första världskriget som i Estlands frihetskrig. Efter frihetskrigets slut kom han tillbaka till sin gård. År 1924 blev Alexander Laving invald i kommunalstyrelsen, där han var ordförande i 16 år, endast med avbrott för de ryska ockupationsåren. Under sin långa tid i allmänhetens tjänst, gjorde han sig känd som en mycket duktig och kunnig kommunalman.

Han sörjes närmast av hustru, två döttrar samt släkt och vänner.

L. B.

Anders Lindblom död

En god far och trogen vän har gott bort från de sina och vänkretsen från det fjärran barndomslandet. Vi ha alla känt saknadens och sorgens kalla fläkt svepa förbi.

När så vän efter vän lämnar oss och år läggs till år, förvandlas livet till en enda stor förväntan — en längtan efter att det saliga hoppet

snart skall utmynna i verklighet hinsidan gränsen.

Den bortgångne var väfnast och rättfram och levde ett harmoniskt liv förgyllt av en stillsam och allt försonande humor. Han levde och dog i sann tro på sin Frälsare och är nu hemma hos Gud i höjd och finner vila i salig fröjd.

De ha endast gått i förväg
Till ett mycket bättre hem
Till det land där ros ej vissnar
Och där Gud hugsvalar dem.
Seger, seger där de njuta
Seger, seger sjunga de
Då de med den helga skaran
Samlas kring sin Frälsare.

Frid över hans minne.

Anders Lindkvist.

Korkis-ätling förolyckad

Karl Gustav Klaman nio år, son till Ralf Klaman, skadades den 6 febr. 1959 till döds av en personbil på Västertorpsvägen i Stockholm.

Vår kära Mor och Farmor

Maria Lovisa Bergman

född den 18 okt. 1883 på Nuckö

Avsommade fridfullt den 2 febr. 1959 i
Stockholm

Saknad av

AUGUST

Astrid Christer

AXEL

ARVID

Hildegard

Hjalmar Grenfeldt

vår käre

* 11 augusti 1913

† 13 december 1958

Sörjd och saknad

Segeltorp den 13 dec. 1958

BROR FRANS

MOR

ROSINA och EDVARD

Klara Evy

PAULA

Övrig släkt och vänner

Vad Du lidit ingen känner,
Ty Du själv Din börda bar.
Syntes glad bland Dina vänner
Fast Du kanske plågad var.

Vår älskade Mamma
Mormor och Mormorsmor

Maria Blomqvist

f. Häggblom

Född den 24 december 1868 på Ormsö

Död den 14 juni 1958 i Karlstad

Insomnade lugnt och stilla i sitt hem.
Djupt sörjd och oändligt saknad av oss,
släkt och många vänner

KATRINA

Barnbarn, Barnbarnsbarn och Broder

O, vad jublande sällhet
Då hans anlet jag ser
Och den glans, som ur hans helga öga går!
Hur mitt hjärta skall jubla
För den sällhet han mig ger,
Och för hemmet, som jag uti himlen får!

Vår kära Mor
Änkefru

Birgitta Sjöman

* 22 augusti 1879

† 11 januari 1959

Sörjd och innerligt saknad av oss

BARN

Barnbarn och Barnbarnsbarn

Övrig släkt och vänner

Jag vill älska det urgamla kors.
I dess kraft skall jag segra till slut.
Jag omfamnar det heliga kors,
Tills mot kronan jag byter det ut.

Vår kära lilla Mor
Farmor och Mormor

Eva Stahl

Född den 2 april 1870 i Rickul

Död den 20 dec. 1958 i Torshälla

Djupt sörjd och saknad av

Barn, Barnbarn och Barnbarnsbarn

Avskedets stund för alltid har kommit
Solen har sänkt sina strålar i frid
Borta är mor, vila hon funnit
Borta från jordlivets sorger och strid

Vår älskade Mor
Farmor och Mormor

Eva Stahl

f. Jakobsson

Född 23 juli 1873

Död 19 januari 1959

Sörjd och saknad av oss

Barn Barnbarn Barnbarnsbarn

Hem, hem mitt kära hem
Ej finns en plats på jorden
Så skön som du mitt hem!

Min älskade Maka
vår kära Mor och Mormor

Maria Gäddman

f. Åkerman

född den 18/10 1894 på Ormsö
avled den 5/2 1959 i Stockholm

Djupt sörjd och saknad av oss
Make, Barn och Barnbarn
Bror, övrig släkt och vänner

Snäll och god Du alltid varit
Utan klagan smärtan bar
Ingen vet vad Du har lidit
Nu Du vilan funnit har
Svår är sorgen, tung att bära
Tomt det är i hemmets vrå
Men vad allt Du gav oss kära
Finns i minnet kvar ändå.

Tack för allt!

Min innerligt älskade Dotter
och min Trolovade

Gunvor

* 15 juli 1935

har i dag hastigt lämnat oss i ousäglig sorg
och saknad. I vår sorg deltaga släkt och
många vänner

Stockholm den 27 dec. 1958

MARIA GÄRDSTRÖM
BÖRJE ROOS

Tungt att se i unga dar friska blommor falla.
Tungt att mista Dig som var glädjen för oss alla
Tack för vad Du givit, Tack för vad Du var
Tack för ljusa minnen som Du lämnat kvar.

Min gode Make, mitt allt

Anders Rönnblom

Född d. 9/5 1880 på Ormsö

Död d. 10/12 1958 i Hällefors sjukstuga

Älskad och saknad men i ljust och
och tacksamt minne bevarad av

MARIA

Släkt och vänner i Finland och Hemlandet

Jag såg hur med tålmod Du led
Och fastän plågad icke modet fällde
Du kämpade för att ej brytas ned
Tills skördemannen sig vid lägret ställde
Men han var mild — så stilla blev ditt slut.
Som då en vindfläkt blåser lågan ut.

Min käre Make
vår älskade Fader och Morfar

Alexander Laving

född 12/7 1891

avled den 23 december 1958 i sitt hem i
Härad. Djupt sörjd och saknad av oss samt
övrig släkt och vänner

HELENA LAVING

Lucia Helga

Barnbarn

Så ärligt och troget Du kämpat,
för mödorna aldrig Du vek,
Din blick var så öppen och trofast,
Din hjärta det kände ej svek.

Vår kära Mor och Farmor

Maria Sjöström

f. Appelblom

Född den 16 juli 1871

Död den 28 december 1958

Djupt sörjd och saknad av oss samt släkt
och vänner

ANDERS och ELSA
JOHAN och GERTRUD

Sakta kom döden,
Den kom som en vän
Han tog Dig vid handen,
Han förde Dig hem

Vår käre Far och Morfar

Anders Lindblom

född den 19 april 1888

har stilla och fridfullt flyttat till sitt him-
melska hem. Innerligt sörjd och saknad,
men i ljust och tacksamt minne bevarad av
oss, broder, svägerska, övrig släkt och
vänner samt Betesda Missionsförsamling.

Stockholm den 9 januari 1959

BARNEN
Barnbarnen

Jag har hört om ett land utan tårar,
utan sorg, utan nöd, utan strider
och där ingen av sjukdom mer lider
och en gång, tänk en gång är jag där.

FAMILJENYTT

Bemärkelsedagar

85 år

Luther, Isak Alexander, f. den 5 april 1874, Nargö
Bäckman, Agneta f. Notman, den 21 april 1874, Ormsö
Westerberg, Anders f. den 13 maj 1874, Rickul
Bedman, Johan, f. den 22 maj 1874, Nuckö
Grönström, Johannes, f. den 7 juni 1874, Nuckö

80 år

Barud, Lisa, f. Freiman, den 5 april 1879, Nuckö
Aman, Mari, f. Vestersten, den 2 maj 1879, Nuckö
Brus, Lena, f. den 12 juni 1879, Odinsholm
Pihl, Gertrud, f. den 12 juni 1879, Ormsö

75 år

Engblom, Johannes August, f. den 2 april 1884, Vippal
Nyman, Maria, f. Österdal, den 3 april 1884, Rågö
Peterberg, Gertrud, f. den 4 april 1884, Ormsö
Dyrberg, Lovisa f. den 18 april 1884, Rickul
Holm, Agneta, f. Lindros, den 8 maj 1884, Ormsö
Hedenström, Gertrud, f. Appelblom, d. 10 maj 1884, Ormsö
Rönkvist, Anders, f. den 22 maj 1884, Ormsö
Påhlberg, Johan, f. den 7 juni 1884, Rickul
Sjöman, Agneta, f. Engström, den 8 juni 1884, Ormsö
Dykström, Maria, f. Moll, den 10 juni 1884, Runö
Fredrik, August, f. den 11 juni 1884, Rågö
Brunberg, Kristjan, f. den 19 juni 1884, Rickul
Miljand, Mina (Mihlberg) f. den 25 juni 1884, Rickul

70 år

Berkman, Alexander, f. den 4 april 1889, Nuckö
Espling, Lisette, f. Espling, den 15 april 1889, Rågö
Alström, Lars, f. den 17 april 1889, Ormsö
Glad, Kristina, f. den 19 april 1889, Ormsö
Berg, Maria Gustava, f. den 23 april 1889, Nargö
Lilja, Katarina, f. den 8 maj 1889, Ormsö
Borrman, Anton, f. den 24 maj 1889, Rickul
Hamberg, Maria, f. den 1 juni 1889, Rickul
Koppelman, Amanda Augusta f. Engblom, den 4 juni 1889,
Vippal
Vesterblom, Lovisa Cecilia, f. Nanu, d. 17 juni 1889, Nuckö
Hamberg, Julia, f. Alberg, den 19 juni 1889, Rickul
Tegelberg, Johannes, f. den 22 juni 1889, Rickul
Küün, Valentin Fredrik, f. den 28 juni 1889, Nargö

60 år

Boman, Valdemar, f. den 5 april 1899, Rickul
Branten, Olga, f. Klingberg, den 13 april 1899, Rickul
Alström, Anders, f. den 18 april 1899, Ormsö
Lundberg, Magdalena, f. den 1 maj 1899, Rågö
Thomsson, Johan, f. den 13 maj 1899, Ormsö
Grönman, Maria, f. Andersin, den 15 maj 1899, Ormsö
Pikner, Valentin Adolf, f. den 17 maj 1899, Reval
Enggrön, Marta, f. Engblom, den 22 maj 1899, Rågö
Vesterblom, Axel, f. den 24 maj 1899, Odinsholm
Freiman, Rosalie, f. Bedman, den 30 maj 1899, Nuckö
Vesterman, Johannes, f. den 31 maj 1899, Rickul
Alström, Johan, f. den 1 juni 1899, Ormsö
Ihrman, Olga, f. Ambros, den 4 juni 1899, Rågö
Åkerblad, Olga, f. den 5 juni 1899, Rickul
Schönberg, Paul, f. den 16 juni 1899, Rickul

50 år

Passvik, Elisabeth, f. Blomkvist, den 1 april 1909, Runö
Nyblom, Anders, f. den 3 april 1909, Ormsö
Mihkelson, Ingeborg Marianne, f. Pöhl d. 2 april 1909, Reval
Alström, Dorotea, f. Kokas, den 5 april 1909, Runö
Vahlberg, Johan, f. den 29 april 1909, Ormsö
Puhang, Melita, f. Neiman, den 30 april 1909, Nuckö
Pähn, Elfride Aurelie, f. Marr, den 1 maj 1909, Nuckö
Ambros, Rosalie, f. den 7 maj 1909, Nuckö
Söderholm, Irene Elisabeth, f. Grönström, den 7 maj 1909,
Nuckö
Fagerros, Johan, född den 13 maj 1909, Ormsö
Mihlberg, Alexander August, f. den 14 maj 1909, Rågö
Friberg, Lars, f. den 4 juni 1909, Ormsö
Hallberg, Elvira, f. Schönberg, den 9 juni 1909, Nuckö
Markus, Helmi, f. Kukk, den 11 juni 1909, Reval
Brunberg, Sofia, f. Brunberg, den 14 juni 1909, Rickul
Von Zur-Mühlen, Irene Anny, född d. 20 juni 1909, Hapsal
Klemmer, Ellen, f. den 25 juni 1909, Reval
Brunberg, Oskar, f. den 27 juni 1909, Rickul
Ojaste, Voldemar, f. den 27 juni 1909, Taipal.

Döda

Fröken Maria Alkvist, född den 17 maj 1881 på Ormsö,
avled den 1 mars 1959 på Kustbohemmet, Ramsö, Vaxholm.
Arthur Frans Ambrosen, född den 3 sept. 1882, på
Nargö, avled den 20 jan. 1959 i Vaxholm.
Änkefru Maria Bergman, född Backman den 18 okt.
1883, på Nuckö, avled den 2 febr. 1959 i Stockholm.
Hjalmar Viktor Grenfeldt, född den 11 aug. 1913 i
Rickul, avled den 13 dec. 1958 i Segeltorp.
Fru Maria Gäddman, född Åkerman den 18 okt. 1894 på
Ormsö, avled den 5 febr. 1959 i Stockholm.
Fröken Gunvor Maria Gärdström, född den 15 juli 1935
på Ormsö, avled den 27 dec. 1958 i Stockholm.
Änkefru Maria Häggblom, född Österberg den 22 nov.
1883 på Ormsö, avled den 24 febr. 1959 i Stockholm.
Alexander Laving, född den 12 juli 1891 på Nuckö, av-
led den 23 dec. 1958 i Härad.
Anders Lindblom, född den 19 april 1888 på Ormsö,
avled den 9 jan. 1959 i Stockholm.
Johannes Ruderström, född den 29 febr. 1879 i Vippal,
avled den 3 augusti 1958 i Norrköping.
Anders Rönblom, född den 9 maj 1880, på Ormsö, av-
led den 10 dec. 1958 i Hällefors.
Änkefru Birgitta Sjöman, född Liljeros, den 22 aug.
1879 på Ormsö, avled den 11 jan. 1959 i Stockholm.
Änkefru Maria Sjöström, född Appelblom den 16 juli
1871 på Ormsö, avled den 28 dec. 1958 på Kustbohemmet,
Ramsö, Vaxholm.
Änkefru Eva Smitt, född den 19 sept. 1873 i Rickul, avled
den 24 sept. 1958, i Hällefors.
Änkefru Eva Stahl, född Heldring, den 2 april 1870 i
Rickul, avled den 20 dec. 1958 i Torshälla.
Änkefru Eva Stahl, född Jakobsson, den 23 juli 1873
i Rickul, avled den 19 januari 1959 i Stockholm.
Anton Åkerblad, född den 23 augusti 1895 i Rickul, avled
den 15 januari 1959 i Huddinge.